

Bergtóra Høgnadóttir

Sethús ella røktarheim?

Tvinnir eru kostirnir hjá eldri færoyingum: vilt tú verða verðandi í egnum sethúsum ella fara á røktarheim? Hóast hesin er veruleikin, halda vit áfram at byggja enn fleiri røktarheimpláss og stuðla einamest slíkari bygging.

Gleðist um at útnorður-ráðstevnan um framtíðar eldrabústaðir hevur fingið rúmd í miðlunum. Fyrilest-rarnir vóru framúr.

Tað er tó undrunarvert, hvussu ymiskt oyruni hoyra tað, sum sagt verður á einari slíkari ráðstevnu. Eg fari at nema við nakað av tí, sum eg ikki haldi hevur fingið umrøðu.

Harmiligt met

Eitt sum situr frammaliga í huga mínum er hagtølini, sum vístu, at í Føroyum búgva flest fólk yvir 65 ár á stovni (institution) saman-borið við hini norðurlondini.

Tølini vóru frá 2008. Haldi hetta er eitt sera keðiligt met at hava. Tá eg so havi í huga, at vit hóast hesa stað-festing byggja 136 nýggj røktarheimpláss, so undrist eg stórliga. Hóast vit í fleiri ár hava vitað, at tørvur er á fjølbroyttum eldrabústøðum, so hevur landið stórt sæð bert verið við til at figgja røktarheimpláss – og fram-vegis er tað soleiðis.

Meðan vit áttu norður-lendska metið: flest eldri fólk á stovni, áttu íslendingar metið: mest heimahjálp. Sagt var, at ein hópur var gjørdur til tess at fáa fólk at vera sum longest í egnum heimi og útseta hetta við at koma á røktarheim sum longest. Lætt er at rokna, at dýrasta loysnin uttan samanbering er røktarheimpláss. Hjá okkum verður latið 700.000 kr í stuðuli til hvørt røktar-heimspláss, sum verður bygt.

Harumframt rindar landið eina hálva milliún um árið í rakstri fyri hvørt røktar-heimspláss hjá okkum.

Veit væl, at í summum økj-um er tørvur á røktarheims-plássum stórir. Men er vist, at øll búplássini sum verða bygd frá 2009 – 2013 eru alneyðug? Ber til at fyri-byrgja, at fólk koma á røktar-heim við at hjálpa teimum at vera í egnum heimi sum longest? Fyribyrgjandi vitj-anir, stuðul, heimahjálp, heimarøkt, mat, klædnask, fimleik, fysioterapi, alarm, umlætting?

Í Íslandi er vorðið krav, at ALLIR møguleikar eru royndir, áðrenn fólk fáa møguleika fyri at koma á røktarheim. Haldi hetta ljóðar skilagott – gamaní verður peningur spardur. Men primera orsøkin er at varðveita førleikarnar hjá tí einstaka sum longest. Dømi

vóru nevnd á ráðstevnuni um fólk, sum gjørdust óhjálpin við rúkandi ferðskjótt, tá tey komu á røktarheim.

Lat meg nevna eitt aftrat. Tá eitt uppskot frá Tjóðveldi farna ár bleiv viðgjørt á tingi, fingi vit at vita, at færoyingar vóru dupult so leingi á røktarheimi, sum í teimum londunum, okkum dámar at samanbera okkum við. Haldi hetta skróðar – men kortini bleiv uppskotið vrakað og einki broytt.

Heilsustøðan vánaligari?

Ivist ikki í, at eisini lands-stýriskvinnan í almannamálum vil eldru fólkunum í Føroyum tað væl. Veit eisini, at tað ikki bara er hon sum eigur ábyrgdina av, at vit ikki hava fleiri fjølbroyttar eldrabústaðir. Men tá tað er sagt, hugsi eg: tá samgongan stórt sæð

hevur sitið í 7 ár og verandi almannamálaráðharri í smá trý ár, so er okkurt púasta galið, tá einki stig verður tikið til at bøta um støðuna ella steðga á, undrast og spyrja:

- Hvi eru færoyingar dupult so leingi á røktarheimi?
- Hvi búgva nógv fleiri færoyingar á stovni enn aðra-staðni?
- Hava færoyingar vánaligari heilsu enn onnur?
- Hvørji greið kriterii skulu vera fyri at fáa eitt røktar-heimspláss?
- Áttu vit at latið stuðul til annað enn røktarheims-pláss?
- Áttu vit at hækka játtan til heimahjálp og heimarøkt munandi saman við fyri-byrgjandi átøkum?
- Áttu vit alt fyri eitt at skapt nøkur umlættingarpláss fyri eldru fólkini?

Nakað av tí, vit fingi at vita, var nýtt og frálíkur íblást-ur, men nakað vistu vit frammanundan. Vit hava verið á frálíkum borgarafundi í Havn, áhugaverdan fyrilestur um evnið í Hoyvíkar Kirkju, Fysioterpifelagið skipaði herfyri fyri avbera áhuga-verdum degi lutvís um sama evni, og harumframt hava skilagóð færoysk fakfólk eis-ini gjørt vart við støðuna í miðlunum. Mær tykir snøgt sagt ikki, at nøkur undan-førsla kann nýtast fyri, at støðan er sum hon er. Vit hava fingið vitanina og ikki nýtt hana, og peningur kann ikki góðtakast sum umbering: Vánaligu loysnirnar, sum skaptar verða í dag eru tær allar-allar-allardýrastu.

Hvørjum bíða vit eftir?

Zacharias Bech

Porkeri

Hvør skal gjalda?

Fólkaflokkurin fór burtur úr samgonguni.

Grundgevingin fyri hetta, var at teir kundu ikki taka undir við figgjarkarminum fyri 2012, sum var borin niðan í lögtingið. Teir vildu ikki ganga við til, at tær almennu útreiðslurnar hækkaðu.

Ein neyðugur tanki, nú undirskotið á figgjarlógini er so stórt. Ein góður tanki, um teir meintu ankað við tað.

Tað gjørdi teir ikki.

Tí í sama andadrátti, sum teir siga seg ikki kunna taka undir við, at tær almennu útreiðslurnar hækka, leggur Annika Olsen, landsstýris-kvinna fyri Fólkaflokkin fram uppskot um at yvirtaka út-lendingalógina frá dønnum yvir á færoyskar hendur at umsita. Hetta fór at kosta landskass-anum 5 mió árliga varð sagt.

Av royndum viðvíkjandi yvirtiknum málum vita vit, at um fá ár er henda upp-hædd bólgnað upp.

Alt hetta fyríkemur mær eitt sindur óveruligt, Fólkaflokkurin vil, at danir skulu gjalda fyri okkum. Tí verður yvirtikið.

Men langafríggjadag sigur Jørgen Niclasen í samørðu við útvarpið, at Fólkaflokkurin ikki vil vera við til at leggja fleiri byrðar á tann færoska skattgjaldaran.

Danir skulu ikki gjalda. Færoyski skattgjaldarin skal ikki gjalda.

Hvør skal so gjalda?

Tað kann veruliga ikki vera so galið við hugunar-háttinum hjá Jørgen Nicla-sen, at vit skulu ogna okkum nakað uttan at gjalda fyri tað?

Í seinsatuni eru fleiri gandaorð komin inn í tað færoyska málbrúkið.

Eitt av hesum er útreiðslu-neutralitetur. T. v. s. at um tú áleggur landskassanum eina eyka útreiðslu, skal tað takast burtur av eini upphædd, sum er har frammanundan.

Hetta gandaorðið er Fólkaflokkurin óførur at brúka.

Um tað nú verður sum Fólkaflokkurin ynskir tað, og vit yvirtaka út-lendingalógina, hvørjum skulu so hesar 5 mió, sum hetta kostar takast frá. Hvør er tað, sum hevur fingið ov nógv frammanundan.

Er tað heilsu- ella sjúkrahúsverkið.

Er tað skúlaverkið, har vit nú so nógv ár aftan á yvirtøku av hesum málsøki verða roknað millum lond við analfabetismu.

Í bløðunum gremja teir triggir fólkaflokstingmenn-inir, Bjarni Djurholm, Jørgen Niclasen og Jákup Mikkelsen seg um tað avgjald, sum ætlanin er at leggja á vinnuna (makrelin)

Ein kendur fólkafloks-politikari er ofta endurgivin fyri at hava sagt, at tað polit-iska minnið er stutt.

Hetta hevur ofta hjálpt Fólkaflokkinum.

Fara vit nøkur ár aftur í tíðina, og hvi kunnu vit ikki tað, so man Fólkaflokkurin vera tann, sum hevur lagt tær tyngstu byrðarnar á tað færoyska vinnulívið.

Undir leiðslu av Fólkaflokkinum í landsstýrinum bleiv flokkurin skorin niður við 366 mió, og tað sum eftir var bleiv fryst niður, so at tað ikki bleiv pristalsviðgjørt.

Tá so Sambandsflokkurin ávaraði um hendan niður-skurð við tí grundgeving, at peningur fór at mangla í tí færoyska samfelagnum, fekk hann at vita, at hann var afturhaldandi og svartskygd-ur. Nú skuldi kósin setast móti einum sjálvberandi búskapi. Tá Sambandsflokkurin spurdi, hvat ið skuldi koma í staðin fyri hendan inntøku-miss, var svarið frá Fólkaflokkinum: »Vit skulu menna vinnulívið til at bera hendan inntøkumiss«.

Í grein síni sigur Bjarni Djurholm, at vit framvegis eru útið 1,5 mia kr frá sjálv-berandi búskapi.

Illa er kósin hildin, og lítið er vinnulívið ment, sjálv-tum teir ein stóran part av hesum tíðarskeiði hava sitið í landsstýrinum og umsitið

bæði vinnumál og fiski-vinnumál.

»Grát mitt elskaða land«, endar hann grein sína við.

Ikki hevði verið neyðugt at grátið, um Fólkaflokkurin hevði verið meira ábyrgdar-fullur, enn hann hevur verið.

Hendan greinin er skrivað, tí Fólkaflokkurin líka síðani hann fór úr samgonguni, hevur havt ákæru móti Sambandsflokkinum og hevur m. a. kallað hann fyri avgjaldsflokk, tí hesin hevur roynt at finna nakrar inntøkur fyri at kunna gjalda fyri ein lítlan part av teimum útreiðslum, sum Fólkaflokkurin púra óneyð-uga hevur lagt á tann færoyska skattgjaldaran gjøg-num yvirtøkur og niðurskurð av blokkinum.